

Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου: «Σχολείο, Οικογένεια και Κοινότητα: Συνεργασία, Προκλήσεις, Δυσκολίες και Προοπτικές»

Τόμ. 1, Αρ. 1 (2024)

Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου: «Σχολείο, Οικογένεια και Κοινότητα: Συνεργασία, Προκλήσεις, Δυσκολίες και Προοπτικές»

2^ο Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο

“Σχολείο, Οικογένεια και Κοινότητα:
Συνεργασία, Προκλήσεις,
Δυσκολίες και Προοπτικές”

Πρακτικά Συνεδρίου

29-30 Νοεμβρίου 2024
Κέντρο Διάδοσης Ερευνητικών Αποτελεσμάτων
του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Διοργάνωση

Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Ανατολικής Θεσσαλονίκης

Υπό την αιγίδα
Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Σε συνεργασία με

Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής
Τμήμα Ψυχολογίας, Π.Τ.Δ.Ε., Τ.Ε.Φ.Α.Α.
Εργαστήριο Ψυχολογίας και Εκπαίδευσης
του Παιδιού - ΨΥΧΗ (Τ.Ε.Π.Α.Ε.)
Περιφερειακή Δίπλη Α/θμιας & Β/θμιας
Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας

ISBN: 978-618-82743-3-4

Ομάδα Δ - Μια πρακτική συστηματικής
εφαρμογής της Σχολικής Διαμεσολάβησης στην
Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Μαρία Φιλιπποπούλου, Ευαγγελία Μπουτσιούκη,
Παρθενόπη Σερδερίδου, Γεωργία Βιτσιλάκη

doi: [10.12681/pansynschool.7503](https://doi.org/10.12681/pansynschool.7503)

Ομάδα Δ - Μια πρακτική συστηματικής εφαρμογής της Σχολικής Διαμεσολάβησης στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Φιλιππούλου Μαρία

Εκπαιδευτικός Πληροφορικής - ΠΕ86, 4ο Δημοτικό Σχολείο Πυλαίας
mafil.sch@gmail.com

Μπουτσιούκη Ευαγγελία

Εκπαιδευτικός - ΠΕ70, 4ο Δημοτικό Σχολείο Πυλαίας
boutsoukievagelia@yahoo.gr

Σερδερίδου Παρθενόπη

Εκπαιδευτικός Αγγλικών - ΠΕ06, 4ο Δημοτικό Σχολείο Πυλαίας
nopi71@gmail.com

Βιτσιλάκη Γεωργία

Κλινική ψυχολόγος - ψυχοθεραπεύτρια, ψυχολόγος στο 19ο Σχολικό Δίκτυο
Εκπαιδευτικής Υποστήριξης του 1ου ΚΕΔΑΣΥ Α' Θεσσαλονίκης
vitsgeor@gmail.com

Περίληψη

Οι συγκρούσεις και οι αντιπαραθέσεις μεταξύ μαθητών αποτελούν βασικό χαρακτηριστικό της σχολικής ζωής. Η Σχολική Διαμεσολάβηση αποτελεί μια αποτελεσματική εναλλακτική πρακτική ειρηνικής επίλυσης των συγκρούσεων στη σχολική κοινότητα υπό την καθοδήγηση εκπαιδευμένων ομηλίκων που εποπτεύονται από εκπαιδευμένους εκπαιδευτικούς. Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να αναδειχθεί η δυναμική που διαθέτουν τα παιδιά έως 12 ετών στην ειρηνική διαχείριση των ενδοσχολικών συγκρούσεων και κατ' επέκταση των διαπροσωπικών τους σχέσεων. Μέσα από την καλλιέργεια της κοινωνικής και συναισθηματικής μάθησης, επιδιώκεται η βελτίωση του σχολικού κλίματος και ο περιορισμός της βίας. Πρωτίστως, οι αρχές της ουδετερότητας, της εχεμύθειας και του σεβασμού που διέπουν τη Σχολική Διαμεσολάβηση δημιουργούν ένα ασφαλές περιβάλλον για έκφραση. Επίσης, ο ρόλος των εκπαιδευτικών αλλάζει: από αποδέκτες παραπόνων και διαχειριστές κρίσεων, γίνονται συντονιστές. Συγκεκριμένα, προετοιμάζουν, εκπαιδεύουν -και εκπαιδεύονται-, οργανώνουν και υποστηρίζουν τα παιδιά μέσα από τρία στάδια: της ευαισθητοποίησης σε θέματα διαφορετικότητας και ενσυναίσθησης, της εκπαίδευσης μέσω βιωματικών εργαστηρίων και προσομοιώσεων και της υλοποίησης. Ακολουθούν συνεδρίες διαμεσολάβησης από τους διαμεσολαβητές σε πραγματικά αιτήματα, τηρώντας πρωτόκολλο ενεργειών με βάση τη θεωρία της μη βίαιης επικοινωνίας του Rosenberg. Ανάμεσα στα συμπεράσματα που προκύπτουν από τη συστηματική εφαρμογή της Σχολικής Διαμεσολάβησης είναι η βελτίωση των σχέσεων μαθητών/τριών και ο περιορισμός ήπιων φαινομένων ενδοσχολικής βίας. Επίσης, ο εθελοντικός χαρακτήρας του προγράμματος εξασφαλίζει την συνειδητή εμπλοκή των παιδιών. Κατά συνέπεια, δημιουργούνται προϋποθέσεις για αυτοβελτίωση, ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων και συνακόλουθα αύξηση της αυτοπεποίθησης και της

υπευθυνότητας, κάτι που αντανακλάται στον μεγάλο αριθμό συνεδριών με κοινά αποδεκτή λύση. Επιπλέον, η καταγραφή της στάσης των παιδιών μέσω ερωτηματολογίων υποδεικνύει, μεταξύ άλλων, επιθυμία για επίλυση διαφορών και ενδιαφέρον για την ανάληψη του ρόλου διαμεσολαβητή/τριας. Τα συμπεράσματα ενισχύουν την αξία της Σχολικής Διαμεσολάβησης στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Παράλληλα, προτείνεται η διάχυση της πρακτικής στο οικογενειακό περιβάλλον των μαθητών/τριών, προκειμένου να αποτελέσει κοινή μέθοδο διαχείρισης των κρίσεων εντός και εκτός σχολικού περιβάλλοντος.

Λέξεις κλειδιά: Σχολική Διαμεσολάβηση, πρόληψη, ενδοσχολική βία, θετικό σχολικό κλίμα, καλλιέργεια και βελτίωση κοινωνικών δεξιοτήτων

1. Εισαγωγή

Η ενδοσχολική βία αποτελεί ένα σύνθετο ψυχοκοινωνικό φαινόμενο, το οποίο διαχρονικά και διεθνώς αναδεικνύεται από τα πλέον σοβαρά σχολικά προβλήματα. Τα τελευταία χρόνια εμφανίζεται με συνεχώς αυξανόμενη τάση και στα Δημοτικά Σχολεία και παρατηρείται και στις μικρότερες τάξεις. Για τον περιορισμό του φαινομένου της βίας στα σχολεία έχουν προταθεί πολλοί τρόποι αντιμετώπισης (Αρτινοπούλου, 2001).

1.1 Ορισμός Σχολικής Διαμεσολάβησης - Τα βήματα της μη Βίαιης Επικοινωνίας

Η Σχολική Διαμεσολάβηση αποτελεί μία μέθοδο πρόληψης της ενδοσχολικής βίας μέσα από τη διαχείριση συγκρούσεων που προκύπτουν ανάμεσα στους μαθητές και στις μαθήτριες. Αποτελεί μία μορφή ειρηνικής επίλυσης επιθετικών συμπεριφορών, η οποία οργανώνεται και εφαρμόζεται εντός του σχολικού πλαισίου, μεταξύ των μαθητών/τριών, ως εναλλακτική πρακτική που αντικαθιστά το πειθαρχικό σύστημα τιμωρίας. Με τη μέθοδο αυτή τα ίδια τα εμπλεκόμενα μέρη προσφεύγουν οικειοθελώς στους συνομηλίκους διαμεσολαβητές/τριες και ακολουθώντας με τη βοήθειά τους μια συγκεκριμένη διαδικασία, ερευνούν τα αίτια της σύγκρουσής τους, συμφωνούν στη λύση της και δεσμεύονται να τηρήσουν την αμοιβαία συμφωνία (Οδηγός Αντιγόνης, 2016). Το πλεονέκτημα της Διαμεσολάβησης, είναι ότι δεν υπάρχουν ηττημένοι. Οι μαθητές μαθαίνουν να αναζητούν ευθύνες στον εαυτό τους και την αλληλεπίδραση με τους άλλους/ες εμπλεκόμενους/ες, αυξάνοντας έτσι την υπευθυνότητά τους. Η συγκεκριμένη μέθοδος έχει αποδειχθεί αποτελεσματική στην αλλαγή του τρόπου που οι μαθητές κατανοούν και επιλύουν τις συγκρούσεις όχι μόνο στο σχολείο, αλλά και στη ζωή τους.

Στο σχολείο μας η Σχολική Διαμεσολάβηση εφαρμόζεται με τον διάλογο, την ενσυναίσθηση και την ενεργητική ακρόαση. Δίνεται η δυνατότητα στα παιδιά να εκφράσουν τα συναισθήματά τους καθοδηγούμενα από εκπαιδευμένους/ες διαμεσολαβητές/τριες μέσα από μία σειρά τεσσάρων βημάτων επικοινωνίας, ώστε να βρουν τον δικό τους δρόμο στο να διαχειριστούν τα προβλήματά τους. Τα τέσσερα αυτά βήματα βασίζονται στη θεωρία της Επικοινωνίας δίχως Βία του Rosenberg (Rosenberg, 2016). Η γλώσσα της μη Βίαιης Επικοινωνίας του M. Rosenberg με μια απλή, πρακτική και συγκεκριμένη μέθοδο, δείχνει πώς να επικοινωνούμε ουσιαστικά με τους γύρω μας, ενώ

παράλληλα μας υποστηρίζει να εμβαθύνουμε στη σχέση μας με τον εαυτό μας και να αναπτύξουμε το προσωπικό μας δυναμικό. Η Μη Βίαιη Επικοινωνία προσκαλεί όσους θέλουν να την εφαρμόσουν να εσιτιάσουν στα εξής τέσσερα στοιχεία, τα οποία εφαρμόζουμε στη διαδικασία της Διαμεσολάβησης.

- Παρατήρηση. Πρόκειται για την παράθεση μόνο των γεγονότων, ανεξάρτητα από την αξιολόγηση, την κριτική, την ερμηνεία που κάνουμε γι' αυτά ως προς το νόημα και τη σημασία τους.
- Αισθήματα. Είναι τα συναισθήματα ή οι σωματικές αισθήσεις, που είναι ανεξάρτητα από σκέψεις και σενάρια. Κατά τη διάρκεια της Διαμεσολάβησης η επίγνωση των αισθημάτων μάς βοηθάει να έρθουμε σε επαφή και να επικοινωνήσουμε βαθύτερα με τους άλλους. Επίσης, «μέσα από την έκφραση των αισθημάτων μας επιτρέπουμε στον εαυτό μας να δείξει την ευάλωτη πλευρά του και αυτό μπορεί να βοηθήσει στην επίλυση μιας διαμάχης» (Rosenberg, 2016)
- Ανάγκες. Στη Σχολική Διαμεσολάβηση εκφράζονται οι ανάγκες και οι επιθυμίες που αποκαλύπτονται από το συναίσθημα.
- Αιτήματα. Ο/η διαμεσολαβούμενος/η διατυπώνει το αίτημά του/ης, για να ικανοποιηθεί αυτό που θεωρεί σημαντικό και θέλει να το υπερασπιστεί.

1.2. Αρχές Σχολικής Διαμεσολάβησης

Στη Σχολική Διαμεσολάβηση, επειδή είναι μια δομημένη διαδικασία, τηρούνται ορισμένες αρχές. Οι αρχές της αφορούν στην εθελοντική συμμετοχή των εμπλεκόμενων πλευρών, στην αντικειμενικότητα και ουδετερότητα των διαμεσολαβητών/τριών, απαλλαγμένοι/ες από προκαταλήψεις και στερεότυπα, στην εχεμύθεια και την εμπιστευτικότητα, οι οποίες αποσαφηνίζονται από την αρχή της διαδικασίας και στην ευγένεια, ισότητα και ειλικρίνεια, αρχές που τηρούν οι διαμεσολαβητές/τριές μας και απαιτούν να σεβαστούν και οι εμπλεκόμενοι.

Οι αξίες αυτές εμπεδώνονται στο σχολείο, αλλά μεταφέρονται και στην οικογένεια και στο κοινωνικό περιβάλλον των μαθητών/τριών, καλλιεργώντας δεξιότητες κοινωνικοποίησης των παιδιών, ενδυναμώνοντάς τα ψυχικά και βοηθώντας τα να μην απομονώνονται και να αποφεύγουν τη βία .

2. Στοιχεία εφαρμογής

Από την αρχική επιμόρφωση και τη σύντομη, πιλοτική εφαρμογή της Σχολικής Διαμεσολάβησης στο 4ο Δημοτικό Σχολείο Πυλαίας κατά τα σχολικά έτη 2018-2019 και 2019-2020, έγινε φανερό ότι τα παιδιά έως 12 ετών διαθέτουν αξιόλογη δυναμική στην ειρηνική διαχείριση των ενδοσχολικών συγκρούσεων. Για τον λόγο αυτό, η Σχολική Διαμεσολάβηση αποτελεί μία καλή πρακτική που εφαρμόζεται συστηματικά από το σχολικό έτος 2021-2022 μέχρι και σήμερα.

Παρά το γεγονός ότι η πρακτική αρχικά προτάθηκε για εφαρμογή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, έχει αποδειχθεί στην πράξη ότι μπορεί να είναι εφικτή και αποτελεσματική και στην πρωτοβάθμια. Μάλιστα, έχουν γίνει προσπάθειες ένταξης και στην προσχολική αγωγή με ενθαρρυντικά αποτελέσματα. Σε κάθε περίπτωση, θεωρείται απαραίτητη η προσαρμογή τόσο των δραστηριοτήτων όσο και του διδακτικού υλικού στις ιδιαιτερότητες και τα ενδιαφέροντα κάθε βαθμίδας, κάτι στο οποίο δώσαμε ιδιαίτερη βάση. Στην πρωτοβάθμια

εκπαίδευση καταλληλότερες τάξεις για την ανάληψη ρόλου διαμεσολαβητή/τριας θεωρούνται οι Δ, Ε και ΣΤ, με ιδιαίτερη έμφαση στη Δ, λόγω του μεγάλου χρονικού ορίζοντα των δύο σχολικών ετών, κατά τα οποία θα έχουν την ευκαιρία να εφαρμόσουν την πρακτική.

Η έναρξη εφαρμογής της Σχολικής Διαμεσολάβησης προϋποθέτει έναν χρόνο κυρίως εκπαίδευσης και προετοιμασίας εκπαιδευτικών και μαθητών/τριών, ενώ από το δεύτερο σχολικό έτος γίνεται ταυτόχρονα εφαρμογή σε πραγματικά περιστατικά (συνεδρίες διαμεσολάβησης κατόπιν αιτήματος) και προετοιμασία μελλοντικών διαμεσολαβητών/τριών.

3. Στόχοι - Επιδιώξεις - Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Οι στόχοι που τίθενται πριν την έναρξη της διαδικασίας, αφορούν στην γενική στοχοθεσία της Σχολικής Διαμεσολάβησης, η οποία θα μπορούσε να συνοψιστεί στα εξής:

- Μείωση των βίαιων και αντικοινωνικών συμπεριφορών
- Κλίμα συνεργασίας, αυτονομίας και εποικοδομητικού διαλόγου
- Ενδυνάμωση ατομικότητας και ισότητας
- Εύρεση κοινά αποδεκτών λύσεων
- Ανάπτυξη στρατηγικών διαχείρισης μελλοντικών προβλημάτων
- Βελτίωση εν γένει της σχολικής καθημερινότητας
- Μείωση τιμωριών (Αρτινοπούλου, 2010)

Επιμέρους στόχοι που θέτουμε με βάση το ιδιαίτερο προφίλ και τις ανάγκες των μαθητών/τριών μας είναι η ενίσχυση του θετικού κλίματος στο σχολείο μας, η ανάπτυξη χρήσιμων επικοινωνιακών εργαλείων, η ενδυνάμωση των μαθητών/τριών με δεξιότητες και στρατηγικές για τη διαχείριση συγκρούσεων, η απόκτηση αυτογνωσίας, αυτοπεποίθησης και κατανόησης στα προβλήματα που απασχολούν τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές τους και η οικοδόμηση ισχυρών σχέσεων συνεργασίας και αλληλοϋποστήριξης στη σχολική κοινότητα. Αποτέλεσμα, η διευκόλυνση της μαθησιακής διαδικασίας και η δημιουργία ενός υγιούς, ασφαλούς και δημοκρατικού σχολικού περιβάλλοντος.

4. Μεθοδολογία - Διδακτικά βήματα

Η μεθοδολογία που ακολουθείται εντάσσεται σε τρία στάδια:

- επιμόρφωση εκπαιδευτικών
- ευαισθητοποίηση μαθητών/τριών σε θέματα διαφορετικότητας και ενσυναίσθησης,
- εκπαίδευση διαμεσολαβητών/τριών μέσω βιωματικών εργαστηρίων και προσομοιώσεων.

Καταλύτες σε όλη τη διαδικασία είναι οι υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί. Ο ρόλος τους αλλάζει σε σχέση με τις συνήθεις πρακτικές: από αποδέκτες παραπόνων και διαχειριστές κρίσεων, γίνονται συντονιστές. Συγκεκριμένα, προετοιμάζουν, εκπαιδεύουν, οργανώνουν και υποστηρίζουν τα παιδιά. Όπως πολύ εύκολα συνεπάγεται, η επιμόρφωση και εκπαίδευση των ίδιων των εκπαιδευτικών πριν από τους μαθητές/τριες είναι προαπαιτούμενο κάθε επόμενου σταδίου.

Η λεπτομερής οργάνωση, η αξιολόγηση και η ανατροφοδότηση καθενός από τα παραπάνω, εξασφαλίζουν την ομαλή μετάβαση των μαθητών/τριών από το ένα στάδιο στο άλλο και αυξάνουν τις πιθανότητες για επιτυχή έκβαση.

4.1. Επιμόρφωση εκπαιδευτικών

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, όπως και των μαθητών/τριών που παρουσιάζεται παρακάτω, αφορά τόσο σε θέματα κοινωνικής και συναισθηματικής μάθησης (π.χ. ενσυναίσθηση, ενεργητική ακρόαση), όσο και σε πρωτόκολλα εφαρμογής της Σχολικής Διαμεσολάβησης. Η εξοικείωση με αυτά, κυρίως μέσω βιωματικών δραστηριοτήτων και προσομοιώσεων, είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχή ανταπόκριση στον ρόλο του μέντορα που πρόκειται να αναλάβουν. Επιπρόσθετα, κάθε δραστηριότητα ενδυνάμωσης που σχεδιάζεται και οργανώνεται για την ομάδα των διαμεσολαβητών/τριών, ενδυναμώνει και την ομάδα των υπεύθυνων εκπαιδευτικών και αντίστροφα.

Όπως προαναφέρθηκε, η γνωριμία του Σχολείου μας με την πρακτική της Σχολικής Διαμεσολάβησης έγινε το σχολικό έτος 2018-2019. Εκπρόσωποι της μη κερδοσκοπικής οργάνωσης «ΑΝΤΙΓΟΝΗ» υλοποίησαν ένα πλήρες πρόγραμμα εκπαίδευσης εθελοντών εκπαιδευτικών και μαθητών/τριών μέσω βιωματικών εργαστηρίων. Από τότε, ο οδηγός που εξέδωσε σε συνεργασία με το Ίδρυμα Χάινριχ Μπελ Ελλάδας το 2016 -και ο οποίος φέρει σχετική έγκριση από το τότε Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων-, έχει αποτελέσει το βασικό μας εγχειρίδιο.

Ωστόσο, η επικαιροποίηση γνώσεων και δεξιοτήτων είναι βασικής σημασίας για κάθε εκπαιδευτή/τρια. Για τον λόγο αυτό, το 2022, συμμετείχαμε με επιτυχία σε σχετική επιμόρφωση μικτού μοντέλου εννέα ωρών, η οποία συνδιοργανώθηκε από την Περιφερειακή Διεύθυνση Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Θεσσαλονίκης, το 1ο ΚΕ.ΔΑ.Σ.Υ Α Θεσσαλονίκης και τα 6ο, 7ο, 8ο, 9ο, 19ο και 20ο Σ.Δ.Ε.Υ.

4.2. Στάδιο ευαισθητοποίησης μαθητών/τριών

Η εισαγωγή μιας νέας πρακτικής επίλυσης διαφορών στο σύνολο της σχολικής κοινότητας, η οποία μάλιστα εφαρμόζεται από ομηλικούς, απαιτεί προετοιμασία. Η προετοιμασία δεν αφορά μόνο στην εφαρμογή της ίδιας της πρακτικής (πρωτόκολλο ενεργειών). Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να αναδειχθούν η ανάγκη που την κάνουν επιτακτική και η ιδιαίτερη αξία που έχει στην πράξη.

Για τους παραπάνω λόγους, πριν από κάθε αναφορά στην έννοια της Σχολικής Διαμεσολάβησης, θεωρούμε κρίσιμο οι μαθητές/τριες να ευαισθητοποιηθούν σε θέματα αποδοχής διαφορετικότητας, ενσυναίσθησης, ενεργητικής ακρόασης και έκφρασης συναισθημάτων. Μέσα από κατάλληλα επιλεγμένο διδακτικό υλικό, μελέτη περιπτώσεων και βιωματικών δραστηριοτήτων, οι υπεύθυνοι/ες εκπαιδευτικοί μπορούν να αναδείξουν μια διαφορετική οπτική στην αντιμετώπιση των συγκρούσεων, που στηρίζεται στον σεβασμό του άλλου και την αυτοεκτίμηση. Όλες οι δραστηριότητες που σχεδιάζονται είναι σημαντικό να εντάσσονται στο αναλυτικό πρόγραμμα του Σχολείου και να διατρέχουν οριζόντια όσα περισσότερα διδακτικά αντικείμενα είναι δυνατόν (Διαθεματικά Ενιαία Πλαίσια Προγραμμάτων Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών). Στην ενότητα 6

καταγράφονται ενδεικτικές δραστηριότητες σε διδακτικά αντικείμενα τριών ειδικοτήτων, ώστε να αναδειχθεί η εφικτότητα εφαρμογής της δράσης.

Τέλος, έχοντας κεντρίσει το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών σε συναφή θέματα, οι υπεύθυνοι εκπαιδευτικοί ολοκληρώνουν το στάδιο της ευαισθητοποίησης εισάγοντας την έννοια της Σχολικής Διαμεσολάβησης και παρουσιάζοντας τις αρχές της. Να σημειωθεί ότι με την ολοκλήρωση αυτού του σταδίου, δίνεται η δυνατότητα σε όσους/ες ενδιαφέρονται, να δηλώσουν την πρόθεσή τους για ένταξη στην Ομάδα Δ της Διαμεσολάβησης. Στη συνέχεια, τα μέλη αυτής της ομάδας συμμετέχουν στα επόμενα δύο στάδια: της βιωματικής εκπαίδευσης, μέσα από την οποία ολοκληρώνεται η εκπαίδευσή τους, και της υλοποίησης.

Σημαντικό στοιχείο σε αυτό το στάδιο είναι η καταγραφή της στάσης των μαθητών/τριών πριν και μετά από τις δραστηριότητες ευαισθητοποίησης. Η μελέτη των αποτελεσμάτων συμβάλλει τόσο στην αποτύπωση της μαθησιακής τους ετοιμότητας, όσο και στην αξιολόγηση του σταδίου. Η υλοποίηση μπορεί να γίνει μέσω μίας ηλεκτρονικής φόρμας εισόδου και μίας εξόδου, μέσα από τη συλλογή των απαντήσεων σε απλές ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, ανώνυμα και σε ατομικό επίπεδο.

Να σημειωθεί ότι στο σχολείο μας έχουμε αποφασίσει να δεχόμαστε στην ομάδα Διαμεσολάβησης όλα τα παιδιά που εκφράζουν ενδιαφέρον, αφήνοντας ανοιχτή τη δυνατότητα αποχώρησης σε περίπτωση που αλλάξουν γνώμη. Παράλληλα, φροντίζουμε να επικοινωνούμε με σαφήνεια την ατομική ευθύνη και τις υποχρεώσεις των μελών της ομάδας, καθώς και την προϋπόθεση τήρησης των αρχών της Διαμεσολάβησης. Με αυτόν τον τρόπο, έχουμε μεταθέσει την απόφαση ένταξης στα ίδια τα παιδιά, διατηρώντας ωστόσο το δικαίωμα απομάκρυνσης όσων δεν είναι συνεπείς με τις αρχές και τις διαδικασίες της πρακτικής.

4.3. Στάδιο βιωματικής εκπαίδευσης μαθητών/τριών

Βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητα του προγράμματος είναι η σωστή προετοιμασία και ενδυνάμωση των μαθητών/τριών που επιλέγονται ως διαμεσολαβητές/τριες, καθώς και η εξάσκηση τους στον διάλογο, στην ενσυναίσθηση και στην ενεργητική ακρόαση. Αυτό επιτυγχάνεται με την εκπαίδευσή τους μέσω βιωματικών εργαστηρίων και προσομοίωσης συνεδριών Διαμεσολάβησης. Τα βιωματικά εργαστήρια μπορεί να έχουν διάρκεια γύρω στον ενάμιση μήνα, πραγματοποιούνται σε ώρα μαθημάτων και το καθένα έχει διάρκεια μία διδακτική ώρα.

5. Διδακτικό υλικό

Βασικό εγχειρίδιο είναι ο Οδηγός Σχολικής Διαμεσολάβησης από την «ANTIFONH», από τον οποίο επιλέγουμε και προσαρμόζουμε βιωματικά εργαστήρια και δραστηριότητες με βάση το προφίλ των δικών μας μαθητών/τριών. Για τις επιμέρους δραστηριότητες που σχεδιάζονται από τους/τις εκπαιδευτικούς, μπορεί να χρησιμοποιηθεί διδακτικό υλικό της επιλογής τους. Επιπρόσθετα, για τη διευκόλυνση της Ομάδας Διαμεσολάβησης, συντάξαμε έναν συνοπτικό οδηγό, στον οποίο συμπεριλάβαμε τεχνικές, συμβουλές, παραδείγματα, καθώς και το πρωτόκολλο της Σχολικής Διαμεσολάβησης, τα οποία καλούνται να εφαρμόσουν στην πράξη κατά τις συνεδρίες.

1ο στάδιο

Έναρξη της συνεδρίας

- 1. Καλωσήρθετε, χαιρόμαστε πολύ που είστε εδώ! (γαμογέλαμε, κοιτάμε στα μάτια, δε σταυρώνουμε τα χέρια μας, στρεφόμεθα προς την πλευρά τους).
- 2. Είμαστε όλη... (αυστηνόμεστε).

Παρουσίαση της διαδικασίας και των αρχών της διαμεσολάβησης

- 3. Είμαστε εδώ για να σας βοηθήσουμε να συζητήσετε ήρεμα για αυτό που έγινε. Δεν είμαστε εδώ για να σας πούμε ποιος έχει δίκιο και ποιος άδικο. Ούτε θα σας πούμε τι πρέπει να κάνετε.
- 4. Αφού μιλήσετε και ξεκαθαρίσει η κατάσταση, ίσως μπορέσετε να βρείτε μια λύση που να αρέσει σε όλους σας.
- 5. Μη φοβηθείτε να μιλήσετε ελεύθερα. Εμείς δεν πρόκειται να πούμε τίποτα σε κανέναν. Πρέπει όμως κι εσείς να κάνετε το ίδιο: ό,τι ακουστεί στη διάρκεια της διαμεσολάβησης, θα μείνει μόνο μεταξύ μας. Συμφωνείτε με αυτόν τον όρο; (συνεχίζουμε μόνο εφόσον συμφωνήσουν όλοι)
- 6. Ένας άλλος όρος είναι να μιλάτε ήρεμα, χωρίς να φωνάζετε. Επίσης, πρέπει να είστε ευγενικοί και να μη μιλάτε άσχημα. Αν γίνει κάτι τέτοιο, θα χρειαστεί να σταματήσουμε τη διαδικασία. Συμφωνείτε; (συνεχίζουμε μόνο εφόσον συμφωνήσουν όλοι)
- 7. Θα σας δίνουμε τον λόγο με τη σειρά. Στην αρχή θα σας ρωτήσουμε τι έγινε. Μετά θα μας πείτε με τη σειρά πώς νιώθετε για ό,τι έγινε.
- 8. Μπορείτε να σχολιάσετε κάτι που θα ακούσετε, να πείτε τη δική σας γνώμη, να προσθέσετε κάτι. Όμως, θα περιμένετε τη σειρά σας. Τον λόγο θα σας τον δίνουμε εμείς, μόλις τελειώνει αυτός που μιλάει. Δεν επιτρέπεται να τον διακόψετε. Συμφωνείτε; (συνεχίζουμε μόνο εφόσον συμφωνήσουν όλοι)
- 9. Υπάρχει μία περίπτωση στην οποία θα χρειαστεί να διακόψουμε τη διαμεσολάβηση και να ζητήσουμε τη βοήθεια των υπεύθυνων δασκάλων: αν νιώσουμε ότι κάποιος από εσάς κινδυνεύει από κάτι που έχει γίνει. Εντάξει; (συνεχίζουμε μόνο εφόσον συμφωνήσουν όλοι)

Εικόνα 1: Απόσπασμα από τον συνοπτικό οδηγό Σχολικής Διαμεσολάβησης

6. Παρουσίαση δραστηριοτήτων

Οι δραστηριότητες που παρουσιάζονται παρακάτω είναι ενδεικτικές και έχουν εφαρμοστεί στην πράξη. Αποτυπώνουν τον τρόπο με τον οποίο οι εκπαιδευτικοί διαφορετικών ειδικοτήτων μπορούν να τις εντάξουν στη σχολική ζωή.

6.1. Δραστηριότητες ευαισθητοποίησης

Ειδικότητα ΠΕ70 - Στοχευμένες δράσεις με βάση τις ιδιαίτερες ανάγκες του τμήματος, οι οποίες μπορούν να συνδυαστούν με γνωστικά αντικείμενα της Γλώσσας, της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής, Εργαστήρια Δεξιοτήτων κοκ:

- Κανόνες προώθησης θετικής συμπεριφοράς
- Βιωματικά εργαστήρια
- Δραστηριότητες οδηγού Σχολικής Διαμεσολάβησης από «ΑΝΤΙΓΟΝΗ»

Ειδικότητα ΠΕ06 Αγγλικών - Project στην αγγλική γλώσσα με θέμα τα συναισθήματα:

- παιχνίδια λέξεων (σταυρόλεξα, κρυπτόλεξα, συμπλήρωση κενών, αντιστοίχιση)
- emojis
- καταστάσεις και συναισθήματα
- παιχνίδια ρόλων
- διαδραστικά βιντεομαθήματα από Διαδίκτυο
- δημιουργία ομαδικών poster

Ειδικότητα ΠΕ86 Πληροφορικής - Θεματικές ενότητες σε σχέση με κώδικα δεοντολογικής συμπεριφοράς στο Διαδίκτυο (netiquette), αποδοχή διαφορετικότητας, ενσυναίσθηση:

- Ρητορική μίσους
- Διαδικτυακός εκφοβισμός
- Κοινωνικά δίκτυα
- Ενεργητική ακρόαση

6.2. Δραστηριότητες βιωματικής εκπαίδευσης

Το πρώτο εργαστήριο έχει τίτλο «Στάσου να καταλάβω» και έχει ως στόχο να αναπτύξουν οι διαμεσολαβητές/τριες την ικανότητα «να ακούν και να κατανοούν τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές τους, καθώς και να εκφράζουν την άποψή τους με επιχειρήματα σε ένα ασφαλές, δημοκρατικό περιβάλλον». Επίσης, εκπαιδεύονται στον επαναπροσδιορισμό των θέσεών τους μέσω της ενσυναίσθησης (Οδηγός Αντιγόνης, 2016, «Πού στέκεσαι», σελίδα 20).

Το δεύτερο εργαστήριο έχει τίτλο «Ορίζουμε τη σύγκρουση - Τι χάνω - Τι κερδίζω» και ως στόχο «να οριστεί η έννοια της σύγκρουσης από τα παιδιά, να γίνει συζήτηση για τις διαστάσεις και τους τρόπους αντιμετώπισης της σύγκρουσης, καθώς και να εξεταστεί η δυνατότητα παρέμβασης στην σύγκρουση με βοηθητικούς τρόπους» (Οδηγός Αντιγόνης, 2016, «Ορίζουμε τη σύγκρουση», σελίδα 22). Επιπλέον, αναδεικνύονται «ο καταλληλότερος τρόπος αντιμετώπισης μίας σύγκρουσης και τα θετικά αποτελέσματα που μπορεί να φέρει μια ουσιαστική διαχείριση της σύγκρουσης».

Το τρίτο εργαστήριο έχει τίτλο «Κερδίζουμε όλοι/ες και όμως συμβαίνει!». Στόχος του είναι «να ανακαλύψουν οι μαθητές και οι μαθήτριες νέους τρόπους συνεργασίας και να αναγνωρίσουν πώς μέσα από τον διάλογο και την διαπραγμάτευση μπορεί να βρεθεί κοινή συμφωνία που ωφελεί και τα δύο μέρη μίας διένεξης» (Οδηγός Αντιγόνης, 2016, «Κερδίζουμε όλοι/ες; Και όμως συμβαίνει!», σελίδα 32).

Στο τελευταίο βιωματικό εργαστήριο τα παιδιά εξασκούνται στην αποτελεσματική διαμεσολάβηση με παιχνίδι ρόλων και με σενάρια προσομοίωσης. Στόχος είναι η εφαρμογή και η εξοικείωση με όλα τα στάδια της διαδικασίας. Στο σχολείο μας, η επιλογή των σεναρίων κάλυψε όλο το ηλικιακό φάσμα του Δημοτικού και βασίστηκε σε περιστατικά της καθημερινής σχολικής ζωής.

Σενάριο 2 (παιδιά μικρής τάξης, Α' ή Β')

Το **παιδί_1** (Β' τάξη) στο διάλειμμα έπεσε πάνω στο **παιδί_2** και του έριξε κάτω το φαγητό. Λέει ότι έτρεχε για να μην το πιάσουν στο κυνηγητό.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Το **παιδί_2** (Α' τάξη) κλαίει, γιατί δεν έχει άλλο φαγητό να φάει και πεινάει. Έχει τρομάξει, γιατί έπεσε κάτω.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Εικόνα 2: Υπόδειγμα σεναρίου προσομοίωσης

6.3. Δραστηριότητες ενδυνάμωσης εκπαιδευτικών - διαμεσολαβητών/τριών

6.3.1 Επίσκεψη με ομάδες σχολείων εφαρμογής της πρακτικής

Στο πλαίσιο διασύνδεσης και επικοινωνίας με άλλα σχολεία και ως προσπάθεια ενδυνάμωσης και συνεχούς εκπαίδευσης των διαμεσολαβητών/τριών, επιδιώκεται η πραγματοποίηση συναντήσεων και η ανταλλαγή εμπειριών με ομάδες άλλων σχολείων που εφαρμόζουν το πρόγραμμα.

6.3.2 Συνάντηση παλαιών/νέων διαμεσολαβητών

Ο κύκλος εκπαίδευσης ολοκληρώνεται τις τελευταίες μέρες των μαθημάτων με συνάντηση διασύνδεσης παλαιών και νέων διαμεσολαβητών/τριών. Στη συνάντηση αυτή η ομάδα που αποχωρεί παίρνει τον λόγο και καταθέτει εμπειρίες και τυχόν δυσκολίες που αντιμετώπισε. Οι υποψήφιοι διαμεσολαβητές/τριες θέτουν ερωτήματα που τους απασχολούν σχετικά με την πρακτική.

Εικόνα 3: Συνάντηση ομάδων Διαμεσολάβησης

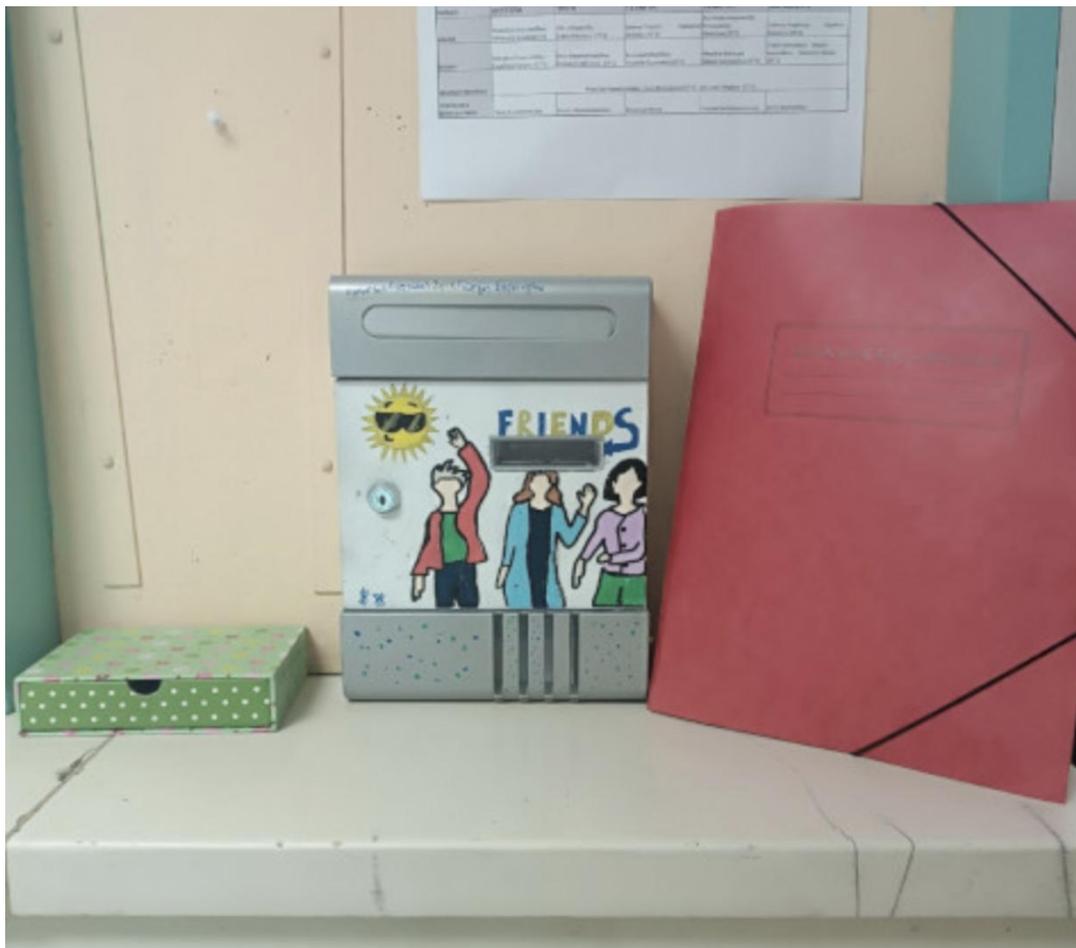
7. Υλοποίηση πρακτικής Σχολικής Διαμεσολάβησης

7.1. Οργάνωση Διεξαγωγής

7.1.1 Τόπος διεξαγωγής και οργάνωση του υλικού

Απαραίτητη προϋπόθεση για την έναρξη των συνεδριών Διαμεσολάβησης είναι να επιλυθούν εκ των προτέρων πρακτικά οργανωτικά θέματα, τα οποία θα βοηθήσουν στην απρόσκοπτη διεξαγωγή του προγράμματος. Πρώτο μέλημα της οργανωτικής – συντονιστικής επιτροπής των εκπαιδευτικών του σχολείου είναι η εύρεση ενός ξεχωριστού χώρου εντός του σχολείου, ο οποίος ορίζεται ως “Αίθουσα Διαμεσολάβησης”. Βασικός εξοπλισμός που απαιτείται είναι ένα τραπέζι, εκατέρωθεν του οποίου τοποθετούνται καρέκλες. Στην πόρτα τοποθετείται ενδεικτική πινακίδα χρήσης του χώρου, ενώ στους τοίχους αναρτώνται αφίσες, που έχουν ως στόχο να επικοινωνήσουν στους μαθητές/τριες τις βασικές αρχές της Διαμεσολάβησης.

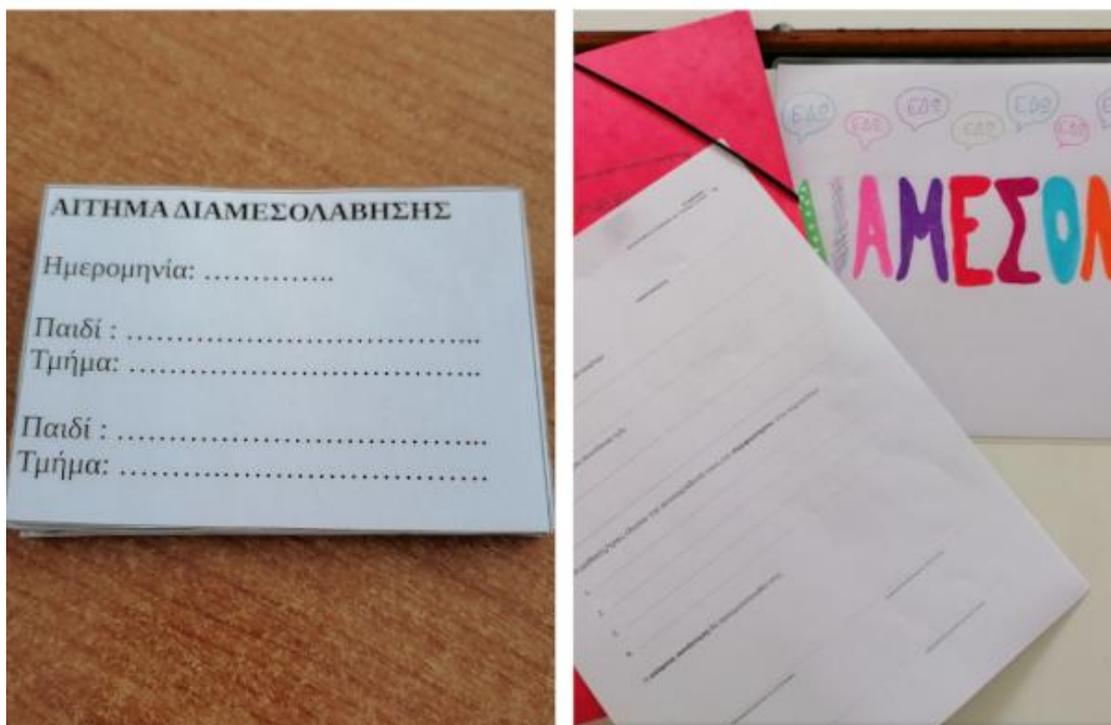
Αναγκαίο είναι επίσης να οριστεί ένας ακόμη χώρος, όπου οι ενδιαφερόμενοι/ες θα καταθέτουν το αίτημά τους. Για τον σκοπό αυτό συνιστάται ένα εύκολα προσβάσιμο και ασφαλές σημείο στον κεντρικό διάδρομο του σχολείου, όπου τοποθετείται ειδικό γραμματοκιβώτιο και κουτί με κενά έντυπα αιτημάτων και μολύβια.

Εικόνα 4: Γωνιά κατάθεσης αιτημάτων

Στα συγκεκριμένα έντυπα οι μαθητές/τριες καλούνται να συμπληρώσουν τα ονόματα των αιτούντων/ουσών μαθητών/τριών, το τμήμα τους και την ημερομηνία που γίνεται το αίτημα, ώστε να δοθεί σειρά προτεραιότητας για διεκπεραίωση. Καλό είναι να αποφεύγεται η πλήρης καταγραφή του επιθέτου, παρά μόνο κάποια αρχικά που να φανερώνουν την ταυτότητα του/της αιτούντα/ούσας. Τα συμπληρωμένα έντυπα τοποθετούνται μέσα στο γραμματοκιβώτιο και παραλαμβάνονται από τον/την διαμεσολαβητή/τρια υπηρεσίας. Προκειμένου να τηρηθεί η αρχή της εχεμύθειας και του σεβασμού της ιδιωτικότητας, κρίνεται σκόπιμο το γραμματοκιβώτιο να κλειδώνει και το κλειδί να φυλάσσεται σε ασφαλές σημείο, το οποίο είναι γνωστό στους υπεύθυνους/ες εκπαιδευτικούς και στους διαμεσολαβητές/τριες. Στο πλαίσιο της προώθησης της αυτονομίας δίνεται άδεια στους διαμεσολαβητές/τριες να ξεκλειδώνουν το γραμματοκιβώτιο με τα αιτήματα και να δρομολογούν τις συνεδρίες.

Τέλος, απαιτείται ένας φάκελος στον οποίο να φυλάσσονται τα ειδικά κενά έντυπα των Συμφωνητικών της Διαμεσολάβησης και το αρχείο όσων διεκπεραιώνονται. Ο φάκελος αυτός είναι προσβάσιμος μόνο στα μέλη της ομάδας Διαμεσολάβησης.

Εικόνα 5: Κενά έντυπα αιτήματος και συμφωνητικού

7.1.2 Ορισμός ομάδων διαμεσολαβητών και προγράμματος Διαμεσολάβησης

Επόμενο στάδιο είναι ο ορισμός των ομάδων υπηρεσίας και η κατάρτιση εβδομαδιαίου προγράμματος Διαμεσολάβησης.

Από τον καταρτισμένο κατάλογο εθελοντών διαμεσολαβητών/τριών δημιουργούνται ζευγάρια. Για τη σύσταση των ζευγαριών προτείνεται να ζητηθεί αρχικά η γνώμη των εμπλεκόμενων, καθώς μία από τις βασικές αρχές που διέπουν τη Σχολική Διαμεσολάβηση είναι ο σεβασμός της άποψης, των επιθυμιών και των συναισθημάτων. Κατόπιν οι υπεύθυνοι/ες εκπαιδευτικοί διατηρούν το δικαίωμα να προβούν σε μικρές τροποποιήσεις, αν κρίνουν ότι η δυναμική των ζευγαριών δεν είναι η επιθυμητή ή χρειάζεται ενίσχυση.

Στη συνέχεια, καταρτίζεται το εβδομαδιαίο Πρόγραμμα Διαμεσολάβησης: για κάθε ημέρα της εβδομάδας ορίζονται μία έως δύο ομάδες υπηρεσίας, υπεύθυνες για τη διεξαγωγή της Διαμεσολάβησης, οι οποίες προέρχονται κατά προτίμηση από διαφορετικές τάξεις/τμήματα, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η αρχή της αμεροληψίας. Επίσης, εφόσον το πλήθος των ζευγαριών το επιτρέπει, ορίζονται ομάδες αναπλήρωσης, οι οποίες αναλαμβάνουν δράση σε περίπτωση απουσίας μελών των βασικών ομάδων. Για κάθε ημέρα της εβδομάδας ορίζεται επίσης υπεύθυνος/η εκπαιδευτικός από την οργανωτική επιτροπή, ο οποίος/α έχει τον ρόλο του/της μέντορα/ισσας και είναι στη διάθεση των διαμεσολαβητών/τριών για να επιλύει τυχόν απορίες τους και να επιβλέπει διακριτικά τη διαδικασία.

7.2 Διάχυση της δράσης στη σχολική κοινότητα

Στο πλαίσιο της ενημέρωσης του συνόλου των μαθητών σχετικά με την έναρξη και τη φύση της Διαμεσολάβησης, προγραμματίζεται η παρουσίαση της ομάδας και του προγράμματος στη σχολική κοινότητα.

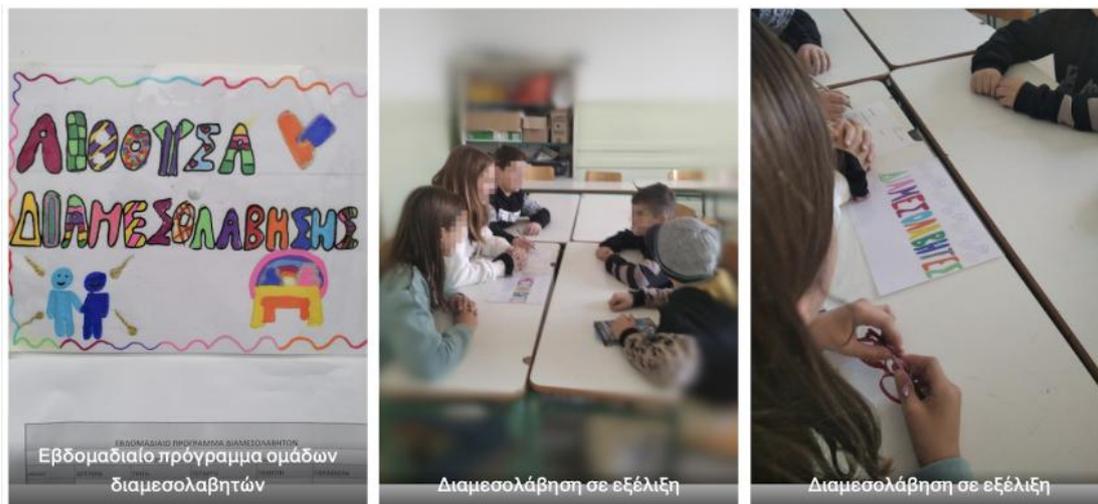

Εικόνα 6: Παρουσίαση στη σχολική κοινότητα

Προτεινόμενος τρόπος είναι η συγκέντρωση όλων των μελών της σχολικής κοινότητας στην αυλή και η παρουσίαση από τα ίδια τα μέλη της ομάδας Διαμεσολάβησης. Φορώντας πλαστικοποιημένα καρτελάκια που φέρουν τον τίτλο της ομάδας, οι διαμεσολαβητές/τριες συστήνονται ατομικά με τα ονόματά τους, ώστε να είναι αναγνωρίσιμοι/ες. Κατόπιν με σύντομο και περιεκτικό τρόπο, εξηγούν τη φύση και τη χρησιμότητα της Διαμεσολάβησης, προτρέποντας τους μαθητές να συμμετέχουν. Διαβεβαιώνουν για την τήρηση της αρχής της εχεμύθειας και εξηγούν τον ρόλο τους ως διευκολυντές συζήτησης και όχι ως κριτές ή αρχές απονομής δικαιοσύνης και έτοιμων λύσεων. Παράλληλα, επιδεικνύουν τον τρόπο κατάθεσης αιτήματος, τον χρόνο και τον τόπο υλοποίησης των συνεδριών.

7.3 Συνεδρίες διαμεσολάβησης

Στα δύο πρώτα διαλείμματα, οι ομάδες υπηρεσίας ξεκλειδώνουν το γραμματοκιβώτιο και εξετάζουν αν υπάρχουν αιτήματα. Στη συνέχεια, εντοπίζουν τους αναγραφόμενους/ες μαθητές/τριες και τους/τις καλούν στην Αίθουσα Διαμεσολάβησης.

Εικόνα 7: Διαμεσολάβηση σε εξέλιξη

Όλοι/ες παίρνουν τη θέση τους στο τραπέζι και ξεκινάει η διαδικασία. Οι διαμεσολαβητές/τριες συστήνονται, ευχαριστούν τους/τις εμπλεκόμενους/ες για την εμπιστοσύνη και με ήρεμο, σταθερό, αλλά ευγενικό τόνο εξηγούν εν συντομία το ρόλο τους και τους κανόνες που διέπουν τη συνάντηση. Μετά από τη διατύπωση κάθε κανόνα, ζητούν από τους/τις διαμεσολαβούμενους/ες συναίνεση, συνεχίζοντας μόνο σε περίπτωση που αυτή εξασφαλίζεται. Σε αυτό το αρχικό στάδιο γίνεται σαφές ότι έχουν τη δικαιοδοσία να διακόψουν τη διαδικασία σε περίπτωση που δεν τηρούνται οι συμφωνημένοι όροι, ή αν διαισθανθούν ότι κάποιο από τα μέλη κινδυνεύει. Ενημερώνουν εκ των προτέρων ότι σε αυτήν την περίπτωση, θα απευθυνθούν στους υπεύθυνους εκπαιδευτικούς και τη Διεύθυνση του σχολείου για βοήθεια.

Ακολουθούν τα τέσσερα στάδια της διαδικασίας, τα οποία συντονίζουν αποκλειστικά οι διαμεσολαβητές/τριες:

- διατύπωση συμβάντων
- έκφραση συναισθημάτων
- πρόταση λύσεων
- υπογραφή συμφωνητικού.

Σε όλα τα στάδια οι διαμεσολαβητές/τριες εφαρμόζουν τεχνικές ενεργητικής ακρόασης, αποφεύγοντας τόσο την κατάθεση προσωπικής θέσης, όσο και την αυθυποβολή συναισθημάτων και λύσεων. Χρησιμοποιούν ερωτήσεις ανοικτού τύπου, δίνοντας την ευκαιρία στους/στις διαμεσολαβούμενους/ες να αναστοχαστούν, να αναγνωρίσουν αιτίες και συναισθήματα και να μπουν στη θέση του άλλου. Παράλληλα, προσπαθούν να εντοπίσουν σημεία σύγκλισης, τα οποία αναδεικνύουν προς διευκόλυνση εύρεσης κοινά αποδεκτής λύσης.

Στο τέλος της συνεδρίας συμπληρώνεται και υπογράφεται το Συμφωνητικό της Διαμεσολάβησης. Αναγράφονται τα ονόματα των συμμετεχόντων/ουσών και σε περίπτωση

συμφωνίας σημειώνονται επιγραμματικά οι προτάσεις για την ομαλοποίηση των σχέσεων στο μέλλον. Οι διαμεσολαβητές/τριες μπορούν να προτείνουν νέα συνάντηση, ώστε είτε να εξεταστεί η τήρηση των συμφωνηθέντων, είτε να γίνει επανεξέταση του περιστατικού.

Πολύ σημαντικός παράγοντας σε μία συνεδρία είναι η σωστή διαχείριση του χρόνου. Σε καμία περίπτωση δε συστήνεται η παράταση σε διδακτική ώρα ή μετά το πέρας του σχολικού ωραρίου. Όποτε δεν ολοκληρώνεται η διαδικασία, η ομάδα επανασυγκαλείται με την ίδια σύσταση το συντομότερο δυνατόν (επόμενο διάλειμμα, επόμενη εργάσιμη μέρα).

Συμφωνητικό

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: _____

Η διαμεσολάβηση ζητήθηκε από τον/την: _____

και τον/την: _____

Τη διαμεσολάβηση συντόνισε ο/η: _____

και ο/η: _____

Οι μαθητές/τριες έλυσαν την αντιπαράθεσή τους και **συμφώνησαν** στα παρακάτω:

- _____
- _____
- _____
- _____

Η επόμενη συνάντηση θα πραγματοποιηθεί στις: _____

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ & ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ & ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ & ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ & ΥΠΟΓΡΑΦΗ

Εικόνα 8: Κενό έντυπο συμφωνητικού

8. Αξιολόγηση - Αποτίμηση

8.1 Αποτίμηση εφαρμογής στο σχολείο μας

Τη σχολική χρονιά 2023–2024 οι διαμεσολαβητές/τριες προήλθαν από τα τρία τμήματα της ΣΤ' τάξης και ήταν συνολικά 23, αριθμός μεγαλύτερος του ελάχιστου ορίου ασφαλείας που είχαμε θέσει. Την προηγούμενη χρονιά είχε προηγηθεί με επιτυχία το στάδιο ευαισθητοποίησης, καθώς και ένα σύντομο διάστημα εφαρμογής της πρακτικής. Τον Οκτώβριο ξεκίνησαν τα βιωματικά εργαστήρια, τα οποία επικαιροποίησαν τις δεξιότητες των παιδιών και αύξησαν το αίσθημα αυτοπεποίθησης.

Από την αρχή παρατηρήθηκε ανυπομονησία, ενθουσιασμός και μεγάλος βαθμός υπευθυνότητας από την πλευρά των διαμεσολαβητών/τριών. Το ίδιο παρατηρήθηκε και στα παιδιά της Δ τάξης, όταν ολοκληρώθηκαν οι δραστηριότητες ευαισθητοποίησης. Εκτός από τις μαρτυρίες των υπεύθυνων εκπαιδευτικών, η συνολική αποδοχή του προγράμματος αποτυπώθηκε και στις απαντήσεις στις δύο φόρμες εισόδου-εξόδου. Συγκεκριμένα, σε δείγμα περίπου 150 μαθητών/τριών Δ-ΣΤ τάξης και σε βάθος χρόνου δύο ετών, καταγράφηκαν οι εξής θέσεις:

Φόρμα εισόδου (πριν από στάδιο ευαισθητοποίησης)

- 80% των μαθητών/τριών μαλώνει 1-2 φορές την εβδομάδα
- περισσότερο από το 50% προστρέχει σε βοήθεια δασκάλου/ας (25% για οποιοδήποτε θέμα, 30% μόνο για σοβαρό θέμα)
- πάνω από 30% παραμένουν παρεξηγημένοι/ες μετά από κάποιο περιστατικό
- 22% δεν ενδιαφέρεται να μάθει πώς να επιλύει τις διαφορές του μόνος/η.

Φόρμα εξόδου (μετά από στάδιο ευαισθητοποίησης)

- πάνω από το 87% έχει καταλάβει τι είναι η ενεργητική ακρόαση και μπορεί να περιγράψει κάποια χαρακτηριστικά της
- 86% δηλώνει ότι έχει καταλάβει ότι η ενεργητική ακρόαση είναι πολύ σημαντική στην επίλυση διαφορών
- 84% θεωρεί πολύ σημαντικό μία σύγκρουση να καταλήγει σε λύση win-win
- 87% δηλώνει ότι ίσως είναι δύσκολο να εφαρμοστεί στο σχολείο, αλλά αξίζει τον κόπο
- 8% (από 22%) δεν ενδιαφέρεται να μάθει πώς να επιλύει τις διαφορές του μόνος/η
- 55% θα ήθελε να γίνει διαμεσολαβητής/τρια και 29% θα το ξανασκεφτεί στην αρχή της επόμενης σχολικής χρονιάς.

Από τα παραπάνω είναι φανερό η ανάγκη, αλλά και η αποδοχή της πρακτικής, καθώς και το αυξημένο ενδιαφέρον για ανάληψη του ρόλου διαμεσολαβητή/τριας.

Αξιοσημείωτο είναι επίσης ότι στην ομάδα έχουν ενταχθεί κατά καιρούς μαθητές/τριες με χαμηλό προφίλ και μη ανεπτυγμένες κοινωνικές δεξιότητες, οι οποίοι/ες ανταποκρίθηκαν με επιτυχία στον ρόλο. Από την άλλη, υποψήφιοι/ες που προσήλθαν με την εντύπωση ότι θα χάσουν μάθημα, μόλις συνειδητοποίησαν τις απαιτήσεις του ρόλου αποχώρησαν αυτοβούλως, χωρίς να νιώσουν διωκόμενοι/ες από την ομάδα.

Όταν η ομάδα Σχολικής Διαμεσολάβησης του σχολείου μας πραγματοποίησε τον Απρίλιο επίσκεψη στη Γερμανική Σχολή Θεσσαλονίκης, οι διαμεσολαβητές/τριες των δύο ομάδων συμμετείχαν από κοινού σε βιωματικές δραστηριότητες, που αφορούσαν στην αναγνώριση της γλώσσας του σώματος. Χάρη στην εμπειρία που ήδη κατείχαν, τα παιδιά μας μπόρεσαν να ανταποκριθούν με επιτυχία, παρά το μικρό της ηλικίας τους, συγκρινόμενα με τους/τις εφήβους/ες των γυμνασιακών τάξεων της Γερμανικής Σχολής.

Εικόνα 9: Επίσκεψη στη Γερμανική Σχολή

Τέλος, μεγάλη επιτυχία είχε και η συνάντηση νέας και απερχόμενης ομάδας, όπου οι ερωτήσεις ήταν ουσιαστικές και ποικίλες και οι απαντήσεις κατατοπιστικότερες.

8.2 Δυσκολίες κατά την εφαρμογή

Ως πρόγραμμα που εμπλέκει εκπαιδευτικούς και μεγάλο αριθμό μαθητών από διάφορες τάξεις/τμήματα, η Σχολική Διαμεσολάβηση είναι λογικό να συναντάει στην πορεία της δυσκολίες και προσκόμματα.

Μία από αυτές είναι η δυσκολία εύρεσης κοινού χρόνου συνάντησης, τόσο των εκπαιδευτικών, οι οποίοι ανήκουν σε διαφορετικές ειδικότητες, όσο και των μαθητών/τριών, που ακολουθούν διαφορετικό πρόγραμμα, έτσι ώστε να καταστεί δυνατή η πραγματοποίηση των βιωματικών δράσεων. Η προαναφερθείσα δυσκολία ξεπερνιέται με τη στήριξη και διευκόλυνση του Συλλόγου Διδασκόντων, ο οποίος στο σχολείο μας διευκολύνει πρακτικά τις προσπάθειες της οργανωτικής επιτροπής.

Μία επιπρόσθετη δυσκολία που μπορεί να προκύψει προέρχεται από το γεγονός ότι οι συνεδρίες διαμεσολάβησης λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων, σε ώρα χαλάρωσης και παιχνιδιού. Η ενσυνείδητη ανάληψη του ρόλου του/της διαμεσολαβητή/τριας, σε συνδυασμό με το εβδομαδιαίο πρόγραμμα υπηρεσιών, το οποίο

καταρτίζεται με βάση το υπάρχον δυναμικό της ομάδας, μπορεί να περιορίσει έως και να εξαλείψει αυτόν τον παράγοντα δυσκολίας.

8.3 Θετικές Συνέπειες του Προγράμματος

Η εφαρμογή της Σχολικής Διαμεσολάβησης μπορεί να επιφέρει πληθώρα θετικών συνεπειών με πολλαπλούς αποδέκτες. Συγκεκριμένα:

8.3.1 Θετικές Συνέπειες στους Μαθητές

- Οι μαθητές/τριες αναπτύσσουν μία σειρά ήπιων δεξιοτήτων ζωής, αποκτώντας εφόδια ώστε να επιλύουν μόνοι τους ειρηνικά τις συγκρούσεις τους.
- Ενδυναμώνεται η ατομικότητα, η αυτογνωσία, η αυτοπεποίθηση κι η αίσθηση της ισότητας, οι οποίες τους/τις εξελίσσουν θετικά ως προσωπικότητες.
- Καλλιεργείται η κατανόηση και η εξωτερίκευση συναισθημάτων, τόσο των δικών τους όσο και των συνομηλίκων τους, και η διαχείριση των αρνητικών συναισθημάτων.
- Ενισχύεται το αίσθημα ασφάλειας και εμπιστοσύνης στο άτομο.
- Η συνειδητή και εθελοντική συμμετοχή ενισχύει το αίσθημα της αυτενέργειας, της αυτονομίας και της υπευθυνότητας.

8.3.2 Θετικές Συνέπειες στο Σχολικό Περιβάλλον

- Διαμορφώνεται σταδιακά ένα ήρεμο και ασφαλές σχολικό περιβάλλον, όπου τα συναισθήματα, οι σκέψεις και η προσωπικότητα μπορούν να γίνουν σεβαστά από το σύνολο.
- Δημιουργείται κλίμα συνεργασίας τόσο στα πλαίσια της μαθητικής κοινότητας, όσο και μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών.
- Μειώνονται οι τιμωρίες, καθώς οι εκπαιδευτικοί εμπλέκονται όσο το δυνατόν λιγότερο στην επίλυση των συγκρούσεων.
- Επιλύονται μικροσυγκρούσεις και δεν κλιμακώνονται. Έτσι προλαμβάνεται η ενδοσχολική βία και τα παιδιά αισθάνονται ασφαλή στον χώρο του σχολείου.
- Καλλιεργούνται ο σεβασμός στον άλλο, η υπευθυνότητα, η ευαισθητοποίηση και ο ανθρωπισμός, ο διάλογος και η επικοινωνία.

8.3.3 Θετικές Συνέπειες στους Εκπαιδευτικούς

- Ενισχύεται το υποστηρικτικό, μη παρεμβατικό κομμάτι του ρόλου τους.
- Μειώνεται το άγχος και αυξάνεται η διαθέσιμη ώρα για διδασκαλία.

Οι παραπάνω αξίες εμπεδώνονται στο σχολείο, αλλά μεταφέρονται και στην οικογένεια και στο κοινωνικό περιβάλλον των παιδιών, καλλιεργώντας δεξιότητες κοινωνικοποίησης, ενδυναμώνοντάς τα ψυχικά και βοηθώντας τα να μην απομονώνονται και να αποφεύγουν τη βία .

9. Μελλοντικός σχεδιασμός

Η διάδοση-διάχυση της πρακτικής αποτελεί τον βασικό άξονα των μελλοντικού μας σχεδιασμού σε σχέση με την πορεία του προγράμματος. Εξετάζουμε το πλαίσιο για στοχευμένη ευαισθητοποίηση-επιμόρφωση εκπαιδευτικών και μαθητών/τριών όμορων σχολείων, μεταξύ των οποίων και του συστεγαζόμενου νηπιαγωγείου. Συνεχίζουμε σταθερά

τη συνεργασία με την ψυχολόγο του σχολείου, η οποία είναι μέλος της ομάδας εκπαιδευτικών που εφαρμόζουν το πρόγραμμα και επιδιώκουμε περαιτέρω διασύνδεση με σχολεία και φορείς που προωθούν τις αρχές της Διαμεσολάβησης.

Παράλληλα στοχεύουμε στη διάχυση της καλής αυτής πρακτικής στο οικογενειακό περιβάλλον των μαθητών/τριών, προκειμένου να αποτελέσει κοινή μέθοδο διαχείρισης των κρίσεων εντός και εκτός σχολικού περιβάλλοντος.

Τέλος, στο πλαίσιο της προσπάθειας ώστε η συμμετοχή στη Σχολική Διαμεσολάβηση να συνοδεύεται από αισθήματα ασφάλειας και θαλπωρής, προχωράμε σε καλλωπισμό της “Αίθουσας Διαμεσολάβησης”, χρήση διαχωριστικού, χρήση μασκότ και ενσωμάτωση βιβλιοθήκης με τίτλους σχετικούς με τις αρχές της πρακτικής.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Ελληνόγλωσσες

- Αντιγόνη Κέντρο Πληροφόρησης και Τεκμηρίωσης για το Ρατσισμό, την Οικολογία, την Ειρήνη και τη Μη Βία (2016). Σχολική διαμεσολάβηση, ένας οδηγός για την επίλυση συγκρούσεων στο σχολείο από ομηλίκους. Ίδρυμα Heinrich Bell Ελλάδας.
- Αρτινοπούλου, Β. (2001). Βία στο Σχολείο. Έρευνες και Πολιτικές στην Ευρώπη. Μεταίχμιο.
- Αρτινοπούλου, Β. (2010). Η Σχολική Διαμεσολάβηση - Εκπαιδεύοντας τους μαθητές στη διαχείριση της βίας και του εκφοβισμού. Νομική Βιβλιοθήκη.
- Rosenberg B. Marschall (2016). Μη βίαιη επικοινωνία - Η γλώσσα της καρδιάς. Κοντύλι.